

Elita na seniku

Tekst: **Biserka Karneža Cerjak** Foto: **Primož Lavre**
 biserka.karneza.cerjak@reporter.si

Ali se nam zaradi sedanjih katastrofalnih razmer, v katerih smo se znašli pod Pahorjevo vladavino, kmalu obeta objava oglasa komunikatorke Marte Kos Marko, s katerim je tik pred volitvami leta 2008 pozvala proti tedanji Janševi vladi, je bilo eno izmed najbolj provokativnih vprašanj na predstavitvi knjige *Razgaljeni* avtorice Jerce Legan Cviki v Škrabčevi domačiji.

Gostitelj večera je bil menedžer **Janez Škrabec**, povabljeni gostje pa so tokrat razmišljali o slovenskih elitah in donatorstvu, o vlogi medijev in morda tudi o zbiranju denarja za novi oglas o »sramu in žalosti« nad sedanjo vladajočo politično elito.

Pri predstavitvi elit kot privilegirane skupine vplivnih posameznikov imajo posebno vlogo prav mediji. Kakšen je medsebojni odnos med elitami in medijskim »zajedanjem v zasebnost vplivnih posameznikov«, za katere je značilno medsebojno mreženje, obiskovanje istih trendovskih restavracij, zaprtih poslovnih zabav, prestižnih otvoritev in premier pa celo potovanj na iste

Stran / Page: 50

Doseg / Reach: 23000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1626 cm²

2 / 5

Ko Jerca Legan Cvikel še ni poznala svojega moža Milana Cvikla, je bila »Razgaljena« njen knjižni prvenec, zdaj so »Razgaljeni« drugi.

počitniške destinacije, je dr. Jerca Legan Cvikel, nekoč tudi sama novinarka, poskušala predstaviti v svojem delu Razgaljeni.

Predsednikova skušnjava

Med elitami je omenila še zlasti popularno elito, v katero se »rekrutirajo« tako posamezniki iz tradicionalnih in zaprtih elit kakor pripadniki gospodarskih elit in povzpetniki, mediji pa jih nato izločajo ali vključujejo. Lahko so tudi izjeme, kakor se je zgodilo v primeru Bineta Kordeža, pripadnika gospodarske elite. Kot je opozoril Janez Škrabec na predstavitvi knjige v Škrabčevi domačiji, je bil tokrat namesto medijev

Komunikatorka Marta Kos Marko je prepričana, da si politična elita ne zasluži tega imena, njej osebno pa je ljubši razsvetljeni absolutizem.

Tudi Nevenka Črešnar Pergar, danes direktorica podjetja NP Consulting, bi lahko napisala knjigo o energičnem prepletanju elit.

Šrečko Gabrič (v sredini) je vedno v prvi vrsti, enkrat med elito, drugič na sodišču zaradi afere »Čista lopata.«

v skušnjavi celo predsednik države Danilo Türk, da bi morali Kordežu odvzeti nagrado Združenja Manager: »Povsod so slabi in dobri menedžerji, nagrade pa se ne vračajo, ker so bile podeljene za minulo delo. Pri tem moramo biti bolj prizanesljivi, saj tudi Prešernove nagrade nihče ne vrača.«

Aktualne elite so po mnenju avtorice Leganove predstavljene v slovenski javnosti bodisi s poglobljenimi intervjuji v dnevnih časopisih, kot so Delo, Dnevnik, Večer, Finance, konkretni primeri vizualnih medijskih predstavitev so tudi v revijalnem (Mladina, Jana, Playboy, Golf itn.), rumenem tisku (Lady, Bulvar, Obrazi, Nova itn.) in v elektronskih medijih (RTV Slovenija, POP TV, Kanal A, razne spletne strani itn.). Poleg splošnih medijev so za ustvarjanje popularne elite pomembne še specializirane publikacije, preko katerih potekajo sponzorstvo, donatorstvo in dobrodelnost posameznih elitnih klubov, med katerimi omenja Rotary klub in Lions klub.

Leganova v svojem delu le deloma pojasnjuje, kako so nastajale slovenske elite po spremembi družbeno-političnega sistema leta 1990. Takrat da je nastal problem, ko je bilo za preveč elitnih položajev na voljo premalo kvalificiranih ljudi. Vodilne funkcije v politiki in gospodarstvu so začeli namesto politologov, profesionalcev za javno upravo in šolanih diplomatov opravljati promovirani posamezniki s pomanjkljivo izobrazbo, namesto visoko kvalificiranih ekonomistov, gospodarstvenikov, bankirjev so po njenem prepričanju prišli etnologi, veterinarji, trgovci, avtoprevozniki, rudarji, frizerji in iznajdljivi ali interesno promovirani posamezniki.

Fiktivni sezname elit

Leganova je s pomočjo sogovornikov prišla do ugotovitve, da imajo v mnogih slovenskih medijih sezname ljudi, o katerih se ne sme javno pisati, govoriti, oziroma seznam tistih, o katerih se lahko javno piše in govori samo dobro. Dodala je, da so tudi takšni mediji, v kate-

Stran / Page: 50

Doseg / Reach: 23000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1626 cm²

3 / 5

Milan M. Cvikel, nekdanji sekretar vlade, zdaj član Evropskega sodišča, je svoje več kot tisoč strani »težko« magistrsko delo raje zatajil na spletnih straneh Evropskega računskega sodišča, medtem ko se doma še vedno poskuša otresti očitkov o prepisovanju.

rih imajo sezname vplivnih posameznikov, o katerih naj bi se pisalo slabo ali celo neresnično, a jih je uvrstila med tabloidne in senzacionalistične, pri tem pa seveda ni navedla konkretnih primerov. Takšni seznamami, o kom se lahko piše in o kom ne, so večinoma fiktivni in dogovorni, lastniki medijev pa da jih narekujejo medijskim direktorjem, ti urednikom, vse tja do novinarjev, kljub temu pa jih je težko pridobiti. Leganova je zapisala, da so izbrani sogovorniki, ki pripadajo raznim elitam, potrdili obstoj teh seznamov.

Elitistična agencija Pristop

Kakšna je sploh dimenzija odnosa med mediji in vplivnimi posamezniki, ki pripadajo raznim elitam, je razvidno iz prikritega oglaševanja. V tem primeru gre za »gentlemen agreement« o ceni oglašnega prostora, ki v uradnih cenikih sploh ne obstaja; tako se proti dogovorjenemu plačilo kot del uredniških vsebin objavljajo komercialna sporočila. Tak primer je, denimo, reportaža z naslovom Menedžerji so izbrali BMW. V njej je šlo za razglasitev poslovnega avta leta, nekaj javno prepoznavnih menedžerjev pa se je zbralo na družabnem srečanju v prestižnem ambientu podeželskega turizma in sodelovalo pri testiranju tekmovalnih vozil višjega cenovnega razreda. Prav iz omenjenega reklamnega članka je po mnenju Jerce Legan Cvikel razvidno, kako deluje popularna elita; menedžerji so po opravljenem testu zbranim novinarjem spregovorili o svojih najljubših jeklenih konjičkih, udeležbo na dogodku pa so izkoristili še za sklepanje novih poznanstev in za neformalno

Oporni pevki Alenki Gotar, ki se je znašla na neuglednem estradnem parketu, se toži po čistem svetu visoke umetnosti.

druženje pozno v noč. Na vprašanje sogovornikov v knjigi Razgaljeni, med katerimi naj omenimo Mišo Molk, **Janeza Škrabca**, Darka Brleka, Zdenka Pavčka in Niko Deu, ali so sodelovali pri režiranih novinarskih prispevkih, je večina med njimi temu pritrčila. Miša Molk je, denimo, med drugim odvrnila: »Podredili smo se moči fotografije.« Škrabec je priznal, da je večkrat sodeloval pri »takih upodabljanjih«.

Pri takšnih dogovorih so najpomembnejši sogovorniki medijev oglaševalske agencije, ki določajo oglaševalske pogoje. Med agencijami daleč najbolj izstopa Pristop, ki ga je neposredno ali posredno navedla večina sogovornikov Jerce Legan Cvikel.

Kako smo dobili Pahorja?

Iz knjige Razgaljeni lahko izvemo, kako je bilo poskrbljeno za zvezdniško pojavljanje Boruta Pahorja, pomembnega pripadnika politične elite, v volilnem letu 2008, s čimer se mu je obetala zmaga v političnem boju. Njegovi propagandni svetovalci so se strinjali, da je bil prav nastop v razvedrilni oddaji POP

Dejan Steinbuch, svetovalec uprave Styria Media: »Tako kot drugod po svetu je osnovno vodilo medijev dobiček. Zakaj bi bilo v Sloveniji drugače?«

TV z naslovom As ti tud not padu zagotovo eden izmed dobrih načinov, s katerim jim je uspelo približati Pahorja mlajšemu krogu volivcev. Voditelja oddaje Jure Zrnec in Lado Bizovičar sta ga spraševala o zasebnem življenju in to je postalo pomembna tema tudi v drugih medijih.

Za Pahorja je bil pomemben tudi veliki intervju v ženski reviji Jana z naslovom Trpljenje nečimrnega asketa; v njem je sproščeno spregovoril o svoji odvisnosti od športa, politike in zdrave prehrane. Kot je ugotavljala Jerca Legan Cvikel, so bile v intervjuju pomembne vizualne reprezentacije; s fotografijami so ga namreč uspeli prikazati kot odgovornega, vedno brezhibno urejenega in uglajenega politika in aktivnega športnika, ki ne izpusti nobenega ljubljanskega maratona. Leganova je dodala, da je prav iz teh dveh primerov mogoče sklepati, kako so nekateri politiki zaradi svoje sproščenosti in pripravljenosti govoriti o zasebnem življenju bližje medijem, kar je sicer le deloma res. Bolj bo držalo, da se prav iz teh dveh primerov vidi, kako so na vsak način poskušali ustvariti všeč-

Stran / Page: 50

Doseg / Reach: 23000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1626 cm2

4 / 5

Jože Anderlič, predsednik Kranjske investicijske družbe iz Polne sklede, restavracije Hotela Mons, na Skrabčev »skedenj«, kjer sta se spet srečala z odvetnikom Petrom Čeferinom.

Igralska »blagovna znamka« Tina Gorenak skupaj z Azro Širovnik, ki piše knjige, kadar ni zaposlena z obiskom kakšne nove družabne prireditve.

no medijsko podobo prihodnjega predsednika vlade.

»Malo mi še manjka«

Je pa iz časov prelomnih volitev leta 2008 zanimiv še en primer, na katerega smo skoraj pozabili, a nas je nanj na predstavitvi knjige morda povsem nehote spomnila Nevenka Črešnar Pergar, članica in sekretarka Kučanovega Foruma 21. Prav pred zadnjimi parlamentarnimi volitvami je namreč v časopisu Dnevnik izšel celostranski oglas nekdanje sekretarke Foruma 21 Marte Kos Marko, s katerim je izrazila sram in žalost zaradi tedanjih razmer v času Janševe vlade. Z njim je hkrati posredno pozvala volivce, naj se na volitvah odločijo za spremembe. Tako je z oglasom, pri čemer so se mnogi spraševali, kje je dobila zanj denar v višini okoli 7000 evrov, v resnici dokaj odkrito agitirala za zmago tedanjega Janševega glavnega nasprotnega kandidata Boruta Pahorja. Ker so danes razmere bistveno slabše kakor takrat, je Nevenka Črešnar Pergar vprašala Marto Kos Marko, ali je že morda zbrala denar za podoben oglas,

Kosova pa ji je na kratko odvrnila: »Malo mi še manjka.«

Sicer pa je Marta Kos Marko tokrat znova omenila pogosto izrečeno floskulo, da imamo v hiši norcev, s čimer je imela v mislih parlament, 90 ljudi, ki ne upoštevajo kulture dialoga in ne delujejo v skupno dobro. Prepričana je, da si politična elita sploh ne zasluži tega imena, njej osebno pa je ljubši razsvetljeni absolutizem: »Pogrešam takšno politiko, ko bi lahko dejali, 'za tega pa dam živleje.' Ali, če rečem po partizansko, v prenesenem pomenu, da sem pripravljen umreti zanj.«

Pomenljivo je, da kot primera pripadnika politične elite, ki si tega imena ne za-

služi, ni morda omenila sedanjega predsednika vlade, temveč se je raje obregnila ob opozicijsko poslanko SDS Evo Irgl: »V parlamentu me zastopa Eva Irgl, če mi je to všeč ali ne. Ona me zastopa ...« V nadaljevanju se je še spraševala: »Ali bodo odšli iz parlamenta kot politična elita ali kot povzpetneži, kot nesposobneži, ki so razrušili našo državo?« A je pri tem vendarle doživela kritični odziv enega izmed poslušalcev, ki je pripomnil, da se je treba zavedati, da so v parlamentu predstavniki ljudstva, kar je bistvo parlamentarne demokracije, če nam je to všeč ali ne, je pa res, da o vsakem poslancu še ne moremo govoriti kot o pripadniku politične elite. ■

Stran / Page: 50

Doseg / Reach: 23000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1626 cm2

5 / 5

MIŠA MOLK: V svoje delo *Razgaljeni* je Jerca Legan Cvikl vključila nekaj sogovornic in sogovornikov, ki so po njenem mnenju del slovenske elite. Tako da se je Miša Molk v desetletjih televizijskega nastopanja promovirala v »divo nacionalke,« v javnosti pa velja za medijsko ikono, ki nenehno dviga prah. Miša Molk je sicer v svoji izjavi dejala, da se sama ne uvršča med elite: »Sem samo človek, ki je s svojim delom pač zapisan javnosti. Bežim od slovenskih elit.« Na vprašanje, ali je morda članica kakšnega ekskluzivnega kluba, je raje odvrnila: »Imam precej VIP kartic in kartic, ki me včlanjujejo v kakšno društvo. Jih pa redno pozabljam doma.« S tem je seveda povedala, da je tudi sama pogosto del izbrane družbe, četudi o njej nima najboljšega mnenja: »Imamo tudi veliko lažne elite, nekaj ljudi, ki so povsod zraven, pa ne vemo čisto dobro, zakaj.«

JERCA LEGAN CVIKL je pritrdila, da se čuti kot del intelektualne elite: »Pravzaprav odkar vem zase, sem intelektualno ustvarjala, ne glede na to, da sem v vmesnem obdobju ustanovila podjetje in delala tudi kot novinarka. Zelo veliko sem bila v tujini, kjer sem sodelovala na študijskih izmenjavah, nato na mednarodnih strokovnih simpozijih. Tako sem postopoma pripravljala svoje teme v kontekstu me-

dijske demokracije, svobode govora, moje predstavljeno delo *Razgaljeni* pa je že tretje avtorsko delo in skupaj v soavtorstvu že sedmo.«

JANEZ ŠKRABEC, direktor podjetja Riko, je izjavil, da se povezuje z ekonomsko, kulturno in intelektualno elito, čeprav je skoraj hkrati dejal, da ne razmišlja o tem, ali je del elite. Na predstavitvi knjige v Škrabčevi domačiji smo lahko izvedeli, da je najprej hotel postati novinar, a ga je nato zaneslo v poslovne vode. Medtem ko je v intervjuju v knjigi le na splošno omenil, da je član upravnih odborov, nadzornih svetov mnogih poslovnih združenj, član sveta kulturnih in dobrotelčnih ustanov, ga je na predstavitvi knjige »razgalila« Nevenka Črešnar Pergar. Med drugim je omenila, da ni le dobrodelnež in soustanovitelj fundacije, temveč še vedno član *Foruma 21*: »Nisva takšna kot mnogi gospodarski elitneži, ki so nas zapustili pred leti.«

Sicer pa je Škrabec tudi častni konzul Maroka, predvsem pa podpornik kulture in umetnosti, zbiratelj umetnin in njihov dobri poznavalec. Prav zato smo ga vprašali, kakšno je sploh njegovo stališče glede vračanja po drugi svetovni vojni ukradenih umetnin pravim lastnikom in dedičem: »Kar je bilo ukradeno, je treba vrniti, ni mi pa znano, kako je takšna kraja sankcionirana v naših zakonih.« Na vprašanje, kdo bi po njegovem mnenju moral kot nekakšna avtoriteta opozoriti na nujnost vračanja ukradenega, je odvrnil, da tam, kjer ni tožnika in ni sodnika, lahko to stori vsak posameznik, saj obstajajo sezname ukradenih umetnin. Ne spomni se, da bi kje videl kakšno ukradeno umetnino, niti pri Janezu Kocijančiču, predsedniku Olimpijskega komiteja. Hkrati nam je zatrdil, da tudi v vili na Bledu, ki je zdaj v njegovi lasti, ni bilo umetnin: »Ob odkupu je bil prazen, v njem ni bilo niti enega kosa pohištva.«